DOI: 10.13114/MJH/201322485

M J H

Mediterranean Journal of Humanities
mjh.akdeniz.edu.tr
III/2, 2013, 287-295

Lyrbe/Seleukeia'dan Bereket Boynuzlu İon Başlıkları

Ionic Capitals with the Horn of Plenty from Lyrbe/Seleukeia

Nazlı YILDIRIM*

Özet: Lyrbe/Seleukeia Agorası'nın Batı Stoa bölümüne ait olduğu bilinen ve araştırmanın konusunu oluşturan bu başlıklar hem form hem de yan bölümlerinde yer alan bereket boynuzlarının varlığı ile alışılmışın dışında bir görüntüye sahiptirler. Antikçağda yan yüzleri çeşitli figürler ile bezenmiş çok farklı tipte ve sayıda başlık örneği bulunsa da tipolojik bir benzeri bulunmayan Lyrbe/Seleukeia başlıklarının büyük boyutları, az sayıda sütun ile geniş alanların kapatılması için uygun görünmektedir. Yan yüzlerde kullanılan ve antikçağda bereket ve zenginliğin açık bir simgesi olarak kullanılmış olan bereket boynuzlarının benzer bir ifade ile bu başlıklarda da kullanılmış olması mümkündür. Bu çalışmada söz konusu başlıklar ayrıntılı bir şekilde tanıtılmış; stil kritiğin yanı sıra agora'nın mimarisi de göz önünde bulundurularak bir tarihlendirme önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Lyrbe/Seleukeia Agora'sı, İon başlıkları, bereket boynuzu, *cornucopia*, mimari bezeme

Abstract: These capitals which are known to belong to the western stoa section of the Lyrbe/Seleukeia Agora and which form the subject of this research have an extraordinary look due to their form and the horns of plenty carved on their sides although there are examples of capitals with their lateral faces embellished with various figures in antiquity, the great dimensions of the Lyrbe/Seleukeia capitals, without a typological duplicate, seems to have been designed to cover large areas with fewer columns. It is possible that the horns of plenty, which were used on facades as the explict symbol of plentifulness and wealth, were also used on these capitals with a similar intent. This study of these capitals is introduced by describing them in detail and a suggested dating on the basis of stylistic criteria, as well as taking the architecture of the agora into consideration.

Keywords: Lyrbe/Seleukeia Agora, Ionic Capitals, Horn of Plenty, *Cornucopia*, Architectural Ornament

Bu araştırmanın konusunu oluşturan İon başlıkları Lyrbe/Seleukeia Agora'sının (Kent hakkında bilgi için bk: İnan, 1998) iki katlı ve iki galerili bir stoa şeklinde düzenlenmiş olan batı bölümünde bulunmaktadır (Çiz. 1) (İnan, 1998, 20-23 Res. 14-15). Jale İnan ve araştırma ekibi tarafından "*1. ve 2. Galeri*" olarak adlandırılmış (İnan, 1998, 20-23) olan stoa'nın güney duvarı, en üst seviyeye kadar tamamen korunmasına rağmen agora'nın en batısında yer alan 2. Galeri'nin batı duvarı, her iki galerinin üst katları ile kuzey duvar tamamen yıkılmıştır (Fig. 1-2). Kazılar sırasında 1. Galeri, güneydeki küçük bir bölüm dışında tamamen açılmış; ele geçen mimari parçalar alan içerisine yerleştirilmiştir; ancak 2. Galeri'de bugüne kadar herhangi bir kazı çalışması gerçekleştirilmemiştir.

Agora meydanı 14 x 16 sütun ile çevrelenmektedir (İnan, 1998, 34-35). Büyük bir kısmı yıkıldığı için stoanın ortasında sıralanan sütunların düzeni konusunda en büyük veri, alanın

* Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Antalya, nazyildirim@akdeniz.edu.tr

güneybatısında *in situ* biçimde korunmuş ve pilaster şeklinde düzenlenmiş olan yarım İon sütunundan elde edilmektedir (Fig. 3). 6.12 m. yüksekliğindeki bu sütunun alttan 1.67 m. yüksekliğindeki bölümünde, hatları belirlenmiş olan yivler bilinçli olarak işlenmeden dolu bırakılmıştır. Bu sütunun yanı sıra 1. Galeri içerisinde bulunan mimari parçalar ile kazısı henüz gerçekleştirilmemiş olan 2. Galeri'deki yıkıntılar arasında iyi durumda korunmuş olan çok sayıda kaide, başlık ve sütun gövdesi agoranın batı stoasının sütun düzeni konusunda önemli bilgiler vermektedir. Buna göre agoranın batı stoasının dışta Dor, içte İon sütunları kullanılarak oluşturulduğu; söz konusu başlıkların güney-kuzey doğrultulu duvarın üzerinde sıralanmakta olan ve iki galeriyi birbirinden ayıran İon sütunlarına ait olduğu anlaşılmaktadır (İnan, 1998, 20-23).

Tanımlama

Stoa'da kullanılan ve çalışmanın konusunu oluşturan başlıklar (Fig. 4-6 Çiz. 2) 1.82 m. uzunluğunda, 0.58 m. derinliğinde ve 0.50 m. yüksekliğinde kumtaşı blokların işlenmesi ile oluşturulmuşlardır. Yukarıdan aşağıya doğru giderek daralan bir yapı gösteren bu blokların en alt bölümünde uzunluk 1.20 metreye kadar azalmaktadır. Söz konusu blokların ön ve arka cephelerinin orta bölümlerine bir İon başlığı şablonu, kabartma olarak işlenmiştir. 0.98 m. genişliğinde ve 0.33 m. yüksekliğinde bir alanı kaplayan bu bölümde volütleri meydana getiren bantların kalınlığı 0.02 m.; volütlerin genişliği ise 0.30 metredir. Her iki volüt arasında yer alan İon *kymation*'ları ortada üç tam, yanlarda iki yarım olmak üzere toplam beş yumurta ile bu yumurtalar arasında yer alan dört ok betimlemesinden meydana gelmektedir. 0.09 m. yüksekliğindeki yumurtalar sık bir biçimde dizilmişlerdir. Üst bölümü hafif yuvarlatılmış olan bu yumurtalar ince-uzun bir yapı gösterirler. Doldurduğu çanağa büyük oranda bağımlı olan yumurtalar onlardan ince bir oygu ile ayrılmaktadırlar. Çanaklar yumurtalara uygun olarak sık dizimlidir ve hafif içe eğik kenarlıdır. Çanaklar arasında yer alan ince yapıdaki oklar çanaklara kısa kanatlar ile bağlanmaktadır. Yumurta dizisinin altında yer alan ince silme, çanak alt uçları ve ok uçları ile bütünleşmektedir. İon *kymation*'unun alt bölümünde yer alan inci-boncuk dizisi ise 0.03 m. yüksekliğindedir. Her yumurta ve okun altına iki inci gelecek biçimde düzenlenmiş olan bu bölümde iki incinin toplam genişliği 0.03 m., boncukların genişliği ise 0.02 metredir. Başlığın en altında, sütun yivlerinin devamı şeklinde düzenlenmiş olan bölümde yer alan üç yivin yüksekliği ve genişliği eşit olup 0.22 metredir.

Blokların her iki yan yüzünde karşılıklı iki bereket boynuzu (*cornucopia*) yer almaktadır (Fig. 5). İkisi arasında 0.19 metrelik bir mesafe bulunan bu boynuzların en üst bölümü 0.10 m. genişliğindedir. Aşağıya doğru giderek incelen bir yapı gösteren boynuzların en alt bölümde genişlikleri 0.04 metreye kadar azalmaktadır. Her bir boynuz gövdesi 0.02 m. genişliğindeki dört profil ile hareketlendirilmiştir. Söz konusu boynuzların yaklaşık 0.22 m. genişliğindeki en üst bölümleri oldukça tahrip olmuş durumdadır; ancak bu bölümün bitkisel bezemelerle süslenmiş olduğu rahatlıkla algılanabilmektedir.

Tipoloji

Üzerinde İon başlığı kabartması bulunan bloklar olarak tanımlanabilecek söz konusu bu başlıklar alışılagelen İon başlıklarından oldukça farklıdırlar. Buna göre yukarıdan aşağıya giderek daralan bir form gösteren bu bloklar üzerine kabartma şeklinde uygulanmış olan İon başlık şablonunun, bloğun tamamına yayılmayan yapısı ile iki yan yüze *pulvinus* şekillenmesi yerine iki bereket boynuzunun işlenmesi bu başlıkları normal İon başlıklarından ayırmaktadır (İon başlıklarının ön ve arka yüzlerinin genel tanımı ve örnekler için bk. Bingöl, 1980, 19-48; yan yüzlerin tanımı ve örnekler için bk. Bingöl, 1980, 49-77). Başlık bloğunun yan yüzlerinde yer alan bereket boynuzu motifleri de farklı bir uygulama sunmaktadır. Antikçağda yan yüzleri

çeşitli figürler ile bezenmiş çok farklı tipte ve sayıda başlık örneği bulunmaktadır (Mercklin, 1962). Bunlar arasında boğa, koç ve fil başları ya da protomları en çok karşılaşılan örnekler arasında yer almakta ve bunlarla ilgili olarak Magnesia (Fig. 7) (Humann, 1904, 121-122, Abb. 128, 130; Mercklin, 1953/54, 188-189, Taf. 81-1; 1962, 194-195, Abb. 912; Ayrıca Side Nymphaeum'u boğa başlı kompozit sütun başlıkları konusunda bk: Mansel, 1978, 103 Fig. 109-110); Ephesos (Fig. 8) (Mercklin, 1953/54, 188, Taf. 80-4; 1962, 194 Abb. 913-918; Alzinger, 1974, 76-77, Taf. 86-90) ve Petra'da (Fig. 9); (Blagg, 1990, 131-137, Fig. 1-3) bulunan başlıklar en belirgin örnekleri oluşturmaktadır. Araştırmacılar genel olarak başlıklar üzerinde kullanılan figür ya da motiflerin kendi içinde belli bir anlam içerdiklerini düşünmektedir. Örneğin boğa başları bir güç simgesi (Mercklin, 1953/54, 184-199; 1962, 194 vdd.); fil başları ise hem zafer hem de krali gücün bir simgesi olarak (Blagg, 1990, 131-137) yorumlanmışlardır. Ancak Lyrbe/Seleukeia başlıkları söz konusu bu örneklerle hem form hem de uygulama açısından benzeşmemekte; yan yüzlerde yer alan bereket boynuzları ile onlardan tamamen farklılaşmaktadır. Şematik olarak İon başlıklarına benzese de tipolojik bir benzeri bulunmayan ve sahip olduğu özelliklerle İon başlıklarında gözlemlenen estetikliği taşımayan bu başlıkların alışılmışın dışındaki büyük boyutları, az sayıda sütun ile geniş alanların kapatılması için uygun görünmektedir (Örneğin Pergamon'da ele geçen bazı başlık örnekleri de benzer bir düşüncenin ürünüdürler. Bu başlıklar konusunda bk. Radt, 1989, 455-462). Buna göre sütun çapları artırılmadan çatının daha rahat taşınmasına olanak sağlayan bu başlık formu hem ekonomik hem de işlevsel bir özelliğe sahiptir. Yan yüzlerde kullanılan bereket boynuzlarının seçim nedenini ve figürlü başlıklarda olduğu gibi özel bir anlam içerip içermediklerini tam olarak saptamak herhangi bir karşılaştırma örneği bulunmadığı için şimdilik mümkün değildir ancak Hellenistik Dönem'den başlayarak Roma Dönemi sonlarına kadar bereket ve zenginliğin açık bir simgesi olarak kullanılan bereket boynuzlarının benzer bir ifade ile agora'da kullanılmış olması da mümkündür (Bereket boynuzları ilk olarak M.Ö. V. yüzyılda yer altı dünyası ile ilişkilendirilerek *kithonik* tanrısallığın bir atribütü olarak kullanılmıştır (bk.: Bemmann, 1994, 165). Hellenistik Dönem ile birlikte bu özelliğini yitiren boynuz motifi bereket ve bolluğun bir simgesi olmuş; Tykhe, Demeter ve İsis gibi bereket ve zenginlik ile doğrudan ilişkili tanrı ve tanrıçaların atribütü olarak kullanılmıştır bk. Arya, 2002, 70-75. Hellenistik Dönem'de görülen bu güçlü anlatım Roma Dönemi'nde de devam etmiştir. Bu dönemde tanrıların ya da imparatorların bereket sembolü olarak taşıdıkları bereket boynuzları imparatorluğun sonuna kadar bereket ve zenginliğin açık ifadesi olmuşlardır. Bereket boynuzları bu dönemde ayrıca imparatorun çocuklarını simgelemek ya da onların doğumlarını kutlamak; kent ya da nehir gibi bir olguyu kişiselleştirmek için de sıkça kullanılmışlardır (bk. Bemmann, 1994, 167; Arya, 2002, 74). Ayrıca bereket boynuzlarının sahip olduğu form, başlıkların geniş yan yüzlerinin görsel olarak daha düzenli bir biçimde şekillendirilebilmesi için oldukça uygun bir yapı göstermektedir.

Tarihlendirme

Söz konusu başlıkların yapım tarihi konusundaki ipuçlarını mimari bezemeler ve parçası oldukları sütunların yapısı vermektedir. Stoa'nın güneyinde *in situ* olarak korunmuş olan pilaster sütun gövdesinde rahatlıkla algılanabilen, hatları belirlenerek işlenmeden dolu bırakılan yivler Hellenistik Dönem'de özellikle Dor sütunlarında karşılaşılan, arrislerin insanlara vereceği zararı engellemek amacıyla (ya da tersine bir düşünce ile insanların arrislere verebileceği zararları engellemek amacıyla Coulton, 1976, 112 vd. ya da estetik ve ekonomik nedenlerle yapıldığı da düşünülmektedir. Bu konuda geniş bilgi için bk. Dinsmoor, 1984, 18-19; Wannagat, 1995.) sütunların alttan 3/1'lik bölümlerinin yivsiz ya da çok köşeli olarak yapılması uygulamasının farklı bir örneğini sunmaktadır. Dor düzeninin yanı sıra İon ve Korinthos düzenlerinde de

karşımıza çıkan, Anadolu'da özellikle Erken İmparatorluk Dönemi yapılarında tercih edilen bu uygulamada sütunlar ya Dor sütunlarında olduğu gibi işlenmeden düz bırakılmış ya da hatları belirlenerek işlenmeden dolu bırakılmışlardır (Örneğin Ephesos Divus Iulius ve Roma Kült Alanı: Alzinger, 1974, Abb. 62; Nysa Agorası: İdil, 1999, Fig. 51 vd.; Aphrodisias Tiberius Portiği: Erim, 1990, Fig. 11; Olba Zeus Tapınağı: Söğüt, 2005, 96 vd., Olba Zeus Tapınağı konusunda ayrıca bk. Wannagat, 1999, 355 vd. Lev. 115 vd.).

Dolu yiv olarak adlandırılan bu uygulamanın en erken örneğinin M.Ö. I. yüzyıl sonu ile M.S. I. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen Magnesia Agorası *propylonu* sütunlarında kullanılmış olduğu kabul edilmekte (Humann, 1904, 130, Abb. 135; Rumscheid, 1994, 300. Propylon'un sütun gövdelerindeki dolu yiv kullanımı konusunda geniş bilgi için bk. Kökdemir, 2009, 192 vd. Genel olarak Augustus ve Tiberius Dönemi'ne tarihlendirilen Hierapolis kenti Güney Roma Hamamı apodyterium'u kazılarında bulunan sütunlar da benzer örneklerdendirler bk. Söğüt, 2005, 96 vd.) aynı zamanda bu örnekler Lyrbe/Seleukeia sütunları ile ilişkilendirilmektedir (Rumscheid, 1994, 170-171). Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren giderek yaygınlaşan bu uygulamanın M.S. II. ve III. yüzyıllarda pek çok kentte kullanılmaya devam ettiği anlaşılmaktadır (Örneğin Ephesos Hadrianus Kapısı, Aphrodisias Hadrianus Hamamı, Kommagene Direk Kale A Yapısı, Zeugma Dionysos ve Ariadne Evi, Aizanoi Zeus Kutsal Alanı, Tarsus Sütunlu Cadde, Diokaisareia Sütunlu Cadde ve Korykos 2 no'lu Tapınak sütunları bu uygulamanın M.S. II. ve III. yüzyıla ait örnekleridir. Ayrıntılı bilgi için bk. Rumscheid, 1994, 300 vd.; Söğüt, 2005, 96 vd.; Kökdemir, 2009, 192 vd.). Başlıklar üzerinde yer alan İon *kymation*'unda çanakları tam olarak doldurmuş ince-uzun yumurtalar ve yukarıdan aşağıya doğru düz bir biçimde uzanan ok bezemelerinin biçemi de (Fig. 6) Augustus Dönemi sonrası M.S. I. yüzyılın erken dönem özelliklerini göstermektedir (Karaosmanoğlu, 1996, 30 vdd.).

Çanaklar arasında mızrak yerine ince ok uçlarının kullanılması ise farklı bir uygulamadır. Anadolu'da ilk kez M.S. I. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Miletos İonik Avlu'nun *geison* bloğunda kullanıldığı düşünülen (Karaosmanoğlu, 1996, 31, Lev. 10a; Köster, 2004, 42 vdd. Lev. 24-4.) bu uygulamanın özellikle M.S. II. yüzyılda sıklıkla kullanıldığı; yumurtayı çevreleyen ve bir kabuk görünümünde olan çanakların bu dönemde yumurtadan ayrıldığı, seyrekleşerek yayvanlaştığı ve gerçek bir çanak görüntüsüne ulaştığı anlaşılmaktadır (Karaosmanoğlu, 1996, 30 vdd; Başaran, 1990, 232 vdd.; Can, 2005, 94 vd.). Ancak Lyrbe/Seleukeia başlıkları üzerinde yer alan İon *kymation*'unda, bir kabuk görüntüsünde olan çanakları tam olarak doldurmuş ince-uzun yumurtalar ve yukarıdan aşağıya doğru düz bir biçimde uzanan ok bezemelerinin biçeminde M.S. I. yüzyılın erken dönem özelliklerinin daha ağır bastığı gözlemlenmektedir (Söz konusu bu özellikler Tiberius-Claudius Dönemleri'nin özelliği olarak kabul edilmektedirler. Karaosmanoğlu, 1996, 30 vdd.).

Buna göre hem bir parçası olduğu sütunun yiv işçiliği hem de mimari bezemeleri birlikte değerlendirildiğinde bu başlıkları Hellenistik Dönem'in gelenekselci özelliklerini içinde barındıran imparatorluğun erken dönemlerine; M.S. I. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlemek mümkündür (Söz konusu başlıkların Roma'daki Vespasianus Tapınağı frizindeki kymalarla karşılaştırmaları konusunda bk. İnan, 1998, 21-23).

Agora'nın genelinde gözlemlenen mimari uygulamalar da söz konusu bu tarihlendirmeyi destekler biçimdedir. Örneğin *düzenli dörtgen planlı ve çok katlı agoralar* arasında yer alan yapının mimari açıdan çok güçlü bir Hellenistik etkiye sahip olduğu açıktır. Figürlü mozaikler, bosajlı bloklar, kalp sütunlar, aksi alaralığa 3 metop yerleştirilmesi, 3 tamburdan oluşan ve yüzeysel olarak işlenmiş 20 yiv bulunduran Dor sütunları ile Dor ve İon mimari elemanlarının birlikte kullanılması gibi uygulamalarda söz konusu Hellenistik etkiler rahatlıkla anlaşılabil-

mektedir (Agoranın mimarisi konusunda bk. İnan, 1998, 16-37. Ayrıca Hellenistik Dönem mimari uygulamaları konusunda geniş bilgi için bk. Coulton, 1978, 55-74). Ancak bu Hellenistik özelliklerin yanı sıra agora'da gözlemlenen S profilli konsollu *geisonlar*, dikdörtgen destekli yarım sütunlar, dolu yiv, metoplarda kullanılan çiçek şeklinde rozetler ve kemer kullanımının fazlalığı gibi mimari uygulamalar yapım tarihi konusunda Erken Roma Dönemi'ni işaret etmektedir (İnan, 1998, 36-37. Erken Roma Dönemi mimari uygulamaları konusunda ayrıca bk. Alzinger, 1974; Rumscheid, 1994). Söz konusu kentin adı, mimari yapısı ile diğer kültürlerle olan siyasi ve sosyal etkileşimi konusundaki bilgilerimiz şimdilik sınırlıdır. Bu bilgilerin artması ve başlıklar için öngörülen varsayımların kesinlik kazanması, ileride gerçekleştirilecek olan sistemli araştırmalar ve kazılar ile mümkün olacaktır.

Çizim ve Resimler Listesi

Çiz. 1 Lyrbe/Seleukeia Agora planı **(**İnan, 1998, Çiz. 5)

Çiz. 2 Lyrbe/Seleukeia Agorası bereket boynuzlu İon başlığı (Çiz. N. Yıldırım-Emrullah Can)

Fig. 1 Lyrbe/Seleukeia Agorası Batı Stoa 2. Galeri (Foto.N. Yıldırım)

Fig. 2 Lyrbe/Seleukeia Agorası Batı Stoa 1. Galeri (Foto. N. Yıldırım)

Fig. 3 Lyrbe/Seleukeia Agorası Batı Stoa pilaster yarım İon Sütunu (Foto. N. Yıldırım)

Fig. 4 Lyrbe/Seleukeia Agorası bereket boynuzlu İon başlığı cephe (Foto. N. Yıldırım)

Fig. 5 Lyrbe/Seleukeia Agorası bereket boynuzlu İon başlığı yan yüz (Foto. N. Yıldırım)

Fig. 6 Lyrbe/Seleukeia Agorası bereket boynuzlu İon başlığı İon *kymation*'u (Foto. N. Yıldırım)

Fig. 7 Magnesia boğa figürlü İon başlığı (Humann, 1904, 122 Abb. 128.)

Fig. 8 Ephesos boğa figürlü İon başlığı (Alzinger, 1974, 51 Taf. 86.)

Fig. 9 Petra fil figürlü İon başlığı (Blagg, 1990, Fig. 3.)

KAYNAKÇA

Alzinger, W. (1974). *Augusteische Architektur in Ephesos*. Wien: Im Selbstverlag.

Arya, D. A. (2002). *The Goddess Fortuna in Imperial Rome: Cult, Art, Text.* The University of Texas/ Austin.

Başaran, C. (1990). "Mimari Bezemeler Işığında II. Y.Y. İonia ve Pamphyliası". *TTK* X/1, 231-238.

Bemmann, K. (1994). *Füllhörner in Klassischer und Hellenistischer Zeit.* Frankfurt: Peter Lang.

Bingöl, O. (1980). *Das ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien.* IstMitt Beiheft 20. Tubingen: Verlag Ernst Wasmuth.

Blagg, T. F. C. (1990). "Column capitals with Elephant-Head Volutes at Petra". *Levant* 22, 131-137.

Can, B. (2005). "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu". *Adalya* VIII, 89-119.

Coulton, J. J. (1976). *The Architectural Development of the Greek Stoa*. Oxford: Clarendon Press.

Dinsmoor, W. B. (1984). *Ancient Athenian Building Methods.* Agora Picture Book 21. American School of Classical Studies at Athens: The Stinehour Press.

Eichler, F. (1971). *Das Monument des C. Memmius*. *FIE*, VII. Wien: Im Selbstverlag.

Erim, K. T. (1990). "Recent Work at Aphrodisias 1986-1988". Eds. C. Rouechè, & T. K. Erim. *Aphrodisias Papers*, 9-36. "Recent Work on Architecture and Sculpture". JRA Suppl. I.

Humann, C. (1904). *Magnesia am Maeander*. Berlin: Georg Reimer.

İdil, V. (1999). *Nysa ve Akharaka*. İstanbul: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı.

İnan, J. (1998). *Toroslar'da Bir Antik Kent: Lyrbe?- Seleukeia?*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Karaosmanoğlu, M. (1996). *Anadolu Mimari Bezemeleri. Roma Çağı Yumurta Dizisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi.

Kökdemir, G. (2009). *Menderes Magnesiası Propylonu.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.

Köster, R. (2004). *Die Bauornamentik von Milet. Die Bauornamentik der Frühen und Mittleren Kaiserzeit*. Milet, VII. Berlin/New York: Walter de Gruyter.

Lauter, H. (1986). *Die Architektur des Hellenismus*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Mansel, A. M. (1978). *Side, 1947-1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Mercklin, E. Von. (1953/54). "Antike Stierkapitelle". *RM*, 60/61, 184-199.

Mercklin, E. Von. (1962). *Antike Figuralkapitelle*. Berlin: Deutsches Archaologisches Institut.

Nolle, J. (1988). "Forschungen in Selge und Ostpamphylien". *AST*, VI. 257-260.

Özyiğit, Ö. (1990). "Batı Anadolu'da Antik Dönem Çatıları". *TTK*, X. 303-326.

Pfommer, M. (2001). "Hellenistisches Gold and Ptolemäische Herrscher". Ed. M. Greenberg. *Studia Varia: From the J. Paul Getty Museum, Volume 2*, 2001, 79-118.

Radt, W. (1989). "Ungewöhnliche Kapitelle von der Unteren Agora in Pergamon". *IstMitt* 39, 455-462.

Rumscheid, F. (1994). *Untersuchungen zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus.* Mainz: Philipp von Zabern.

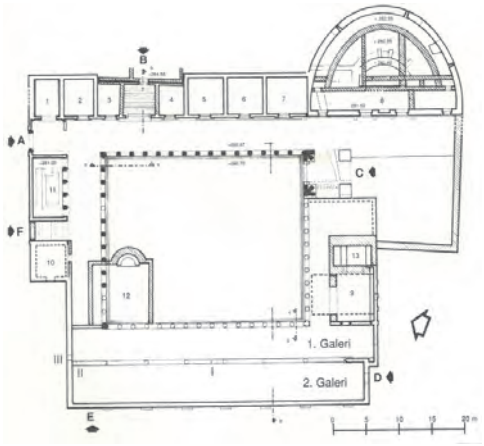
Söğüt, B. (2005). "Hierapolis Arkeoloji Müzesi Bahçesinde ve Güney Roma Hamamı'nda Bulunan İonik Mimari Elemanlar ile İlgili Bir Değerlendirme". *Anadolu*, 28, 91-106.

Şahin, S. (1988). "Pamphylia'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları". *AST*, VI. 253-256.

Thür, H. (1989). *Das Hadrianstor in Ephesos*. FIE XI -1. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Wannagat, D. (1995*). Säule und Kontext. Piedestale und Teilkannelierung in der griechischen Architektur*. München: Biering, & Brinkmann.

Wannagat, D. (1999). "Zur Säulen ordnung des Zeustempels von Olba-Diokaisareia". *Olba* II-2, 1999, 355-368.

Çiz. 1

Fig. 1

Fig. 2

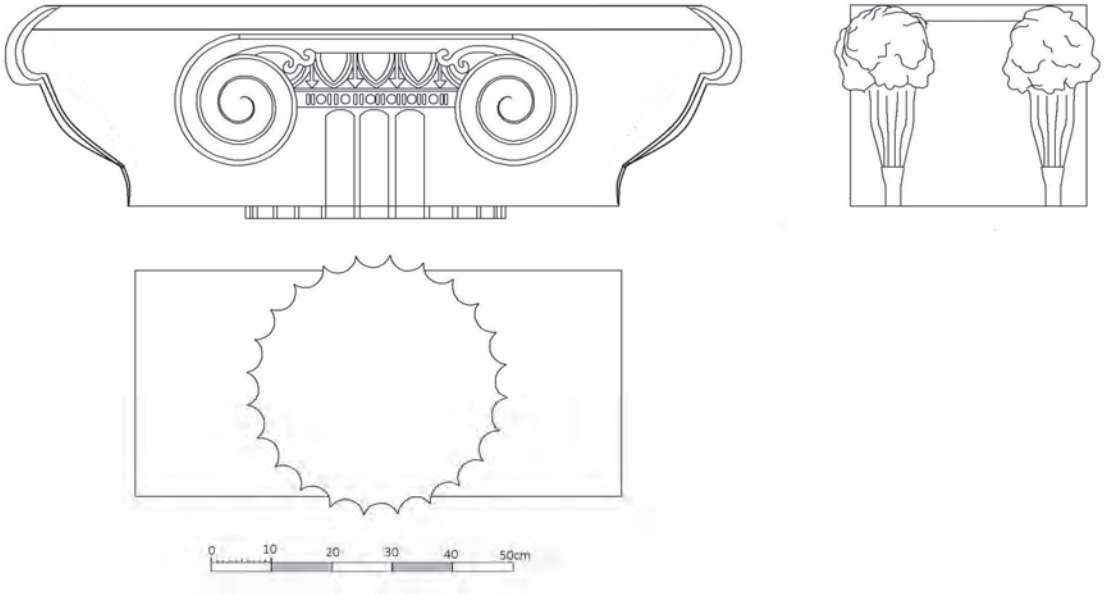
Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Çiz. 2

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

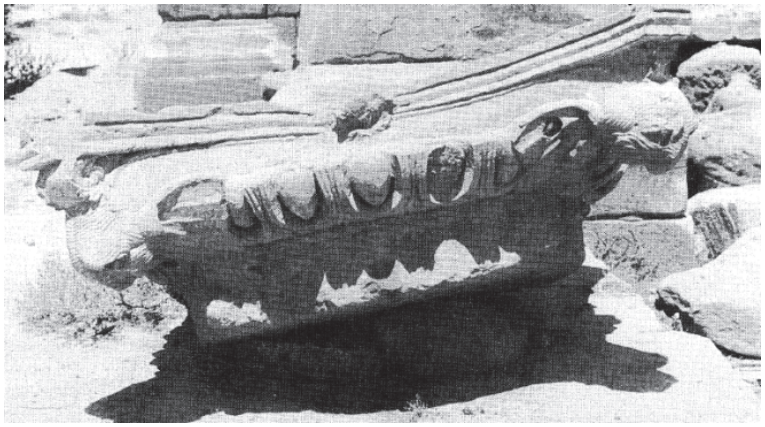

Fig. 9